

PREVOD IZVJEŠTAJA AMNESTI INTERNEŠNALA (AMNESTY INTERNATIONAL) O LJUDSKIM PRAVIMA U CRNOJ GORI ZA 2023. GODINU

Prevela: NVO Akcija za ljudska prava (Human Rights Action – HRA)

CRNA GORA 2023

Savjet za ljudska prava Ujedinjenih nacija pozvao je Crnu Goru da djelotvorno procesuirá ratne zločine, bez odlaganja istraži navode o torturi i ojača pravosuđe.

POZADINA

Predsjednički izbori u aprilu okončali su tri decenije dugu vladavinu Mila Đukanovića. Nakon parlamentarnih izbora u junu, krajem oktobra je formirana koaliciona vlada koja se fokusirala na ekonomsku i pravosudnu reformu. U novembru je Skupština izabrala sedmog sudiju Ustavnog suda, čime je okončana višemjesečna blokada.

PRAVO NA ISTINU, PRAVDU I REPARACIJU

Nastavljeno je jedino aktivno suđenje za ratne zločine bivšem pripadniku Vojske Republike Srpske, koji je optužen za silovanje i ubistvo u Bosni i Hercegovini 1992. godine.

Evropski sud za ljudska prava nije priznao status žrtava srodnicima najmanje 66 prisilno deportovanih bošnjačkih izbjeglica iz Crne Gore u Republiku Srpsku 1992. godine – od kojih je većina ubijena – uz obrazloženje da su dobili odštetu od države, te da je devet optuženih policajaca oslobođeno optužbi za ratne zločine. Postupak iz 2012. godine nije sproveden u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom.

Predlog zakona kojim se uskraćuje obeštećenje civilnim žrtvama rata koje su ubijene ili prinudno nestale van Crne Gore, usvojen je u maju a zatim povučen u decembru. Podnijet je novi predlog koji bi obuhvatio sve civilne žrtve rata uključujući i porodice 20 putnika koji su 1993. godine oteti iz voza koji je prolazio kroz BiH, a potom ubijeni od strane pripadnika paravojnih formacija bosanskih Srba.

MUČENJE I DRUGI OBLICI ZLOSTAVLJANJA

Evropski komitet za sprečavanje mučenja je u julu pozvao Crnu Goru da okonča kulturu nekažnjivosti mučenja i drugih oblika zlostavljanja, obezbjeđujući da svi navodi o torturi budu djelotvorno istraženi. Oko 200 pritužbi je ostalo nerješeno.

Nakon devet mjeseci nereagovanja, ministar unutrašnjih poslova suspendovao je policajce optužene za torturu Marka Boljevića i Benjamina Mugoše – postupci su otvoreni u aprilu odnosno maju. U oktobru je poništeno odbacivanje krivične prijave protiv 10 policijskih službenika zbog torture nad Jovanom Grujićem.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

Sloboda medija se poboljšala, ali novinari su rijetko dobijali odgovore na zahtjeve za slobodan pristup informacijama. Nekažnjivost napada na novinare je i dalje prisutna, uključujući i ubistvo Duška Jovanovića iz 2004. godine, urednika lista *Dan*.

Apelacioni sud je u januaru ukinuo presudu protiv istraživačkog novinara Jova Martinovića, nepravosnažno osuđenog i zatvorenog zbog trgovine drogom.

NASILJE NAD ŽENAMA I DJEVOJČICAMA

Vlada je propustila da ženama obezbijedi pristup zaštiti, podršci i pravdi u slučajevima nasilja u porodici, a posebno su bile diskriminisanе Romkinje i Egipćanke i žene s invaliditetom.

PRAVA LGBTI OSOBA

Lezbejkama i biseksualnim ženama u životnom partnerstvu uskraćeni su reproduktivni tretmani, a Zakon o životnom partnerstvu iz 2020. godine još nije u potpunosti primjenjen. Vlada nije uspjela da izradi Nacrt zakona o priznavanju rodnog identiteta, što je odložilo implementaciju do 2024. Nastavljena je nekažnjivost za napade, prijetnje na internetu i diskriminatorne izjave političara.

PRAVA IZBJEGLICA I MIGRANATA

UNHCR, agencija UN za izbjeglice, primjetila je smanjenje broja izbjeglica i migranata koji ulaze u Crnu Goru za 35%. Dvojica crnogorskih graničnih policajaca optužena su u februaru za napad na migrante 2022. godine.

PRAVO NA ZDRAVU ŽIVOTNU SREDINU

U oktobru se 27 nevladinih organizacija obratilo predsjedniku Evropske komisije, pozivajući Evropsku uniju da ne podrži izgradnju terminala za tečni prirodni gas u Baru, što bi potencijalno moglo povećati upotrebu fosilnih goriva u regionu.